

внутрішньої бази даних, інформаційної системи законодавчої бази даних, удосконалення системи забезпечення рівного та неупередженого розподілу справ між суддями, зокрема, визначення судді та (або) складу колегії суддів на всіх стадіях судового провадження¹.

На нашу думку, конкретизуючи зазначені заходи, варто запровадити електронне заповнення позовних документів в стандартних формах, враховуючи кількості справ та матеріалів, які щорічно надходять до вітчизняних судів. Це дасть можливість значно спростити доступ до суду заявників.

В межах розбудови системи електронного правосуддя варто також забезпечити юридичні он-лайн консультації, які надаватимуться до судового врегулювання спору, так і під час судового розгляду. Але повноцінною системою електронного правосуддя буде, безумовно, у разі забезпечення повного зберігання матеріалів справи з метою надання доступу учасникам процесу та працівникам суду. Це дасть можливість значно скоротити судові витрати і учасників процесу, і витрати на документообіг суду.

Варто підтримати пропозиції про розширення підстав для проведення судових засідань в режимі онлайн відеоконференція, зокрема, в судах апеляційної та касаційної інстанції.

Досвід інших країн свідчить про те, що розвиток системи електронного правосуддя повинен рухатися в напрямку забезпечення не тільки внутрішньої співпраці між судами та учасниками процесу, але і між судами України та судами інших держав. Використання ІКТ дає можливість ознайомлення з особливостями національної правової системи, мережею та місцем розташуванням судів, правилами визначення підсудності та звернення до судів в Україні, забезпечуючи таким чином належний рівень доступу до правосуддя громадян інших країн, зокрема ЄС².

¹ Указ Президента України Про Стратегію реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

²E-justice [Electronic resource]. — Mode of access : <https://e-justice.europa.eu/>

У висновку варто зазначити, що електронне правосуддя має очевидні переваги, до яких слід віднести: швидке і своєчасне інформування учасників процесу; заощадження робочого часу співробітників суду; та витрат на канцелярію та листування суду тощо. Розбудова електронного правосуддя в Україні засвідчить високий рівень розвитку судової системи, сприятиме підвищенню рівня прозорості та відкритості її діяльності, відновленню довіри до судової влади.

Карен Ісмаїлов,

к.ю.н., заступник начальника
навчально-методичного центру

Одеського державного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА В ТЕОРІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Останні 10 років у сфері теорії інформаційних правовідносин та теорії інформаційного права ведуться авторські розробки та ідейні конструкції, які заслуговують уваги і вивчення їх змісту на рівні джерельних наповнювачів загальної теорії права. Такий підхід викликаний тим, що ідейна складова таких концептів, як «специфіка об'єкту інформаційних правовідносин», «особливі суб'єкти інформаційних правовідносин», «інформаційно-правова відповідальність», «інформаційний суверенітет» та деякі інші змінюють не тільки категоріальний масив юридичної термінології, але і збагачують класифікаційний ряд юриспруденції в цілому.

Продовж останніх двадцяти років означені наукові проблеми розроблялися такими вченими як: В.Д. Гапотій, О.С. Денісова, Т.Є. Мураховська, А.А. Письменицький, О.С. Рождественська, С.В. Стасюк, В.М. Супрун, В.С. Цимбалюк та іншими вченими.

Мета даної статті в висвітленні в якісно новому теоретико-правовому ракурсі значення окремих досягнень українських

дослідників права як таких, що привносять новації для комплексного розуміння особливостей галузі інформаційного права та теорії інформаційних правовідносин.

Теоретики права та дослідники галузевих юридичних наук не раз наголошували на необхідності теоретичних пошуків, узагальнень, пов'язаних з виникненням нових елементів в системі права. Так, О. Гавловський та А. Письменицький при оцінці структурного статусу інформаційного права, наголошують, що однією з необхідних передумов розв'язання такого завдання є наукове розроблення низки проблем не галузевого, а загальнотеоретичного рівня. До таких останні відносять: з'ясування співвідношення між інформаційним законодавством і інформаційним правом; виділення критеріїв виокремлення «інформаційного права» у відносно самостійний, специфічний підрозділ системи права; визначення структурного («елементного») статусу цього підрозділу у системі права (галузь чи підгалузь, єдина чи комплексна).

В.С. Цимбалюк в контексті доктрини інформаційного суспільства та категоріального становлення предмету і методології інформаційного права звертається до питань галузевої характеристики цього напрямку юриспруденції в своїй монографії «Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства», 2011 року. В якій розкриває сутність базових понять інформаційного права, таких, як «людина», «громадянин», «особа», «права», «свободи», «інформація» та «дані». Одночасно, обґрунтовується необхідність реформування інформаційного законодавства, запропоновано методику його кодифікації¹.

В дисертаційному дослідженні О.С. Денісової «Роль преси у правовому інформуванні громадян України», 2002 року, також йдеться про галузеві ознаки інформаційного права в інституціональному аспекті крізь особливості ролі ЗМІ в інформаційному соціальному обороті. Зокрема розглянуто проблеми теорії правового інформування та права на правову інформацію. Цим же

¹ Цимбалюк В.С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства : монографія / В.С. Цимбалюк. – К.: «Освіта України», 2011. – 426 с.

автором у співавторстві з М.М. Денісовою та Б.В. Бабіним значно пізніше, у 2009 році, у монографії «Структурні механізми правового інформування населення в Україні» були розглянуті теоретичні та практичні проблеми структурних механізмів правового інформування населення в Україні. Також авторами визначаються такі класифікаційні види правового інформування як нормативно-правове і ненормативно-правове, що вперше удосконалює розуміння поширення інформації про правову дійсність на науковому юридичному рівні¹.

О.С. Рождественська пропонує в своїй дисертації «Особливий суб'єкт інформаційних правовідносин (загальнотеоретичний аспект)», 2009 року пропонує розширення класифікації суб'єктів інформаційних правовідносин. До специфіки правосуб'єктності особливих суб'єктів інформаційних правовідносин віднесено те, що їх право-, діє-, та деліктоздатність відрізняється від право-, діє- та деліктоздатності інших учасників. Відмінними рисами правоздатності особливого суб'єкта інформаційних правовідносин визнається те, що відповідно до закону він має додаткові права у сфері збору, використання і розповсюдження інформації; переваги на пошук, збір і отримання аналітичної інформації; право на використання різних джерел інформації; право на використання інформації різного статусу – як відкритої, так і закритої; право встановлювати режим доступу до інформації. Особливими суб'єктами інформаційно-правових відносин є журналісти, оперативні працівники правоохоронних органів, державні експерти з питань таємниці².

Серед найновіших юридичних досліджень щодо інформаційно-правової сфери суспільних відносин, інформаційного права та інформаційного суспільства і правової держави доцільно виділити дослідження В.М. Супруна, який в своїй дисертації «Теоретико-правові основи інформаційного суверенітету», 2010 року формулює авторський підхід до визначення поняття «інформа-

¹ Денісова О.С. Роль преси у правовому інформуванні громадян України. Дис. ... канд. юр. наук.: Національний університет внутрішніх справ. – 2003, 186 с.

² Рождественська О. С. Особливий суб'єкт інформаційних правовідносин (загальнотеоретичний аспект) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Рождественська Олена Сергіївна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2008, 167-150 с.

ційний суверенітет». Так, інформаційний суверенітет України – це виняткове право України відповідно до Конституції і законодавства України, нормами міжнародного права самостійно і незалежно, з дотриманням балансу інтересів особи, суспільства і держави визначати і здійснювати внутрішні і геополітичні національні інтереси в інформаційній сфері; державну внутрішню і зовнішню інформаційну політику; розпоряджатися власними інформаційними ресурсами; формувати інфраструктуру національного інформаційного простору; створювати умови для його інтеграції в світовий інформаційний простір і гарантувати інформаційну безпеку держави¹.

У дисертаційному дослідженні Т.Є. Мураховської «Формування нових галузей в системі права України» 2011 року на теоретико-правовому рівні автором загострюється постановка наукового питання про розуміння інформаційного права як комплексної галузі, та здійснюється порівняння наукових концепцій щодо розуміння галузевих ознак в системі права².

У дисертації 2012 року Стасюк С.В. «Об'єкт інформаційних правових відносин: загальнотеоретичний аспект» зустрічаємо узагальнення стану наукової дослідженості об'єкта правових відносин в інформаційній сфері. Згідно до авторського підходу, до структурних частин цінностей, які охороняються інформаційним законодавством, відносяться: суб'єкти суспільних відносин; їх дії або стан по відношенню один до одного; певні блага та інтереси, що належать цим суб'єктам; предмети, залучені в сферу цих відносин. На думку автора, інформацію не потрібно ототожнювати з поняттями «відомості» та «повідомлення». Відповідно до ціннісного підходу, інформація являє собою соціальне благо, яке входить до системи реальних життєвих відносин та системи матеріальних і духовних цінностей суспільства. Такий підхід призводить до можливості дати авторське визначення об'єкта інформаційних відносин: «це певне соціальне благо у

¹ Супрун В. М. Теоретико-правові основи інформаційного суверенітету [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Супрун Володимир Миколайович; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 15 с.

² Мураховська Т. Є. Формування нових галузей в системі права України [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Мураховська Тетяна Єгорівна; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2011. – 233 с.

вигляді втілення суб'єктами права в життя діянь щодо повідомлення, яке відображено на документальному чи іншому матеріальному носії, або публічно оголошено і містить відомості про різноманітні події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі»¹.

До питань становлення галузі інформаційного права, свободи засобів масової інформації на шляху формування громадянського суспільства і правової держави звертається доцент А.А. Письменицький у своїй дисертації та монографії, в яких досліджує аспекти взаємодії ЗМІ з гілками державної влади, роль ЗМІ в становленні і розвитку демократії, проблеми і сфери правового регулювання діяльності ЗМІ, шляху і перспективи розвитку інформаційного права і законодавства. Сформовано авторська категоріальна конструкція розширеного тлумачення права на інформацію: «як права кожного на пошук і отримання, виготовлення, використання і зберігання, поширення і захист інформації, в будь-який вільно обраний спосіб і не залежно від кордонів»². Окрім цього, наголошується на можливості сучасного розуміння в режимі регулювання інформаційних відносин такого нового правового явища як інформаційно-правова відповідальність, що розуміється як систему заходів примусового характеру, передбачених чинним законодавством, що призводять до претерпівання порушником інформаційного законодавства певних обмежень в інформаційних правах і свободах³.

Отже, процес систематичних наукових розвідок в інформаційно-правовому напрямку поступово призводить до формування комплексної наукової школи теорії інформаційного права, що розвиває цілу низку інноваційних підходів до розуміння складних аспектів сучасних інформаційно-правових відносин.

¹ Стасюк С. В. Об'єкт інформаційних правових відносин: загальнотеоретичний аспект [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Стасюк Світлана Валентинівна; Маріуп. держ. ун-т. – Маріуполь, 2012. – 20 с.

² Письменицький А.А. Взаємодія держави і засобів масової інформації [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Письменицький Андрій Анатолійович; Університет внутрішніх справ. – Х., 1997. – 62 с.

³ Письменицький А.А., Гапонітій В.Д. Загальна теорія інформаційного права: Монографія. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. – 133 с.

На цій основі концептуальні авторські підходи, що утворюють цілу низку новітніх категорій та правових засад в сфері інформаційних правовідносин і, зокрема вчення про: «специфіку об'єкту інформаційних правовідносин», «особливі суб'єкти інформаційних правовідносин», «інформаційно-правова відповідальність», «інформаційний суверенітет» доцільно розглядати як джерельний фундамент новітньої теорії інформаційного права.

Закономірною постає потреба у впровадженні в навчальний процес по курсу інформаційного права означених досягнень науковців попри цілу низку перепон (скорочення аудиторного навантаження, ігнорування потреби в індивідуальних формах навчання, видалення з навчальних планів невеликих дисциплінарних курсів), що переважно штучно створені на шляху організації підготовки фахівців правничого, журналістського спрямування, спеціалістів з питань громадських зв'язків, викладачів основ права та інших.

Корисним вбачається впровадження в методику викладання інформаційного права традиції «прив'язування» змістовних особливостей концептуальних положень до персоналій авторів, які виступають їх розробниками, що досить успішно використовується в інших науках.

Марина Кабаченко,

*аспірант кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ ПРИ РОЗМЕЖУВАННІ ТЕРМІНІВ «ОПЛАТА ПРАЦІ» ТА «ЗАРОБІТНА ПЛАТА»

В науці трудового права вже значний час ведеться дискусія щодо синонімічності термінів «оплата праці» та «заробітна плата» та коректності їх уживання в нормах трудового законодавства. Метою нашого наукового дослідження є аналіз наукових точок зору стосовно зазначеного питання та визначення доцільного критерію при розмежуванні визначених понять.

Так, у трудовому праві використовуються обидва терміни «заробітна плата» і «оплата праці». Певне коло вчених, серед яких К.М. Гусов, вважають, що термін «заробітна плата» правильно було б застосовувати в юридичній літературі та законодавстві, оскільки саме він закріплений у міжнародно-правових актах про працю.¹ Наприклад, цей термін вживається у назві Конвенції МОП № 95 «Про охорону заробітної плати» 1949 р., до того ж у ст. 1 цієї Конвенції йдеться про те, що саме слід розуміти під терміном «заробітна плата».² Але в оригіналі Конвенції № 95, тобто з англійської мови «Protection of wages Convention» No. 95, використовується термін «wage»³, який в «Англійсько-українському юридичному словнику» перекладається як «заробітна плата робітника».⁴ Таким чином, у

¹ Гусов К. Н. Трудовое право России : [учебник] / К. Н. Гусов, В. Н. Толкунова. – [2-е изд. перераб. и доп.]. – М. : Юристъ, 2000. – 480 с.

² Про охорону заробітної плати : Конвенція МОП № 95 // Законодавство України про працю : зб. нормат. актів. Кн. 2. Робочий час. Час відпочинку. Оплата праці. Гарантійні та компенсаційні виплати : станом на 25 травня 2005 р. – 704 с.

³ Protection of Wages Convention. 1948 (No 95) // Human rights in international Law : basic texts. – Strasbourg : Council of Europe Documentation service, 2000. – 588 p.

⁴ Карабан В. І. Англійсько-український юридичний словник : понад 75 тис. слів та словосполучень / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 1088 с.